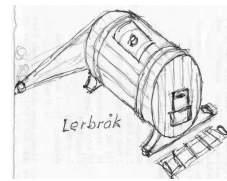

Centralvärme

På 20-30-talet började det bli vanligt att man installerade centralvärme i bostäderna på landsbygden. Halva året trängde hela familjen ihop sig i köket, där enda värmekällan fanns. Köket utgjorde även sovplats för många. Läkare, som gjorde sjukbesök i hemmen och sett trångboddheten under den kalla årstiden, propagerade för att man skulle ordna med uppvärmning av flera rum. Många hade flera rum, som stod outnyttjade under vintern. Tbc var vanligt förekommande och smittspridningen stor under dessa förhållanden.

Mamma var med på de kloka förslagen. En kökspanna skulle inte vara så dumt och nu när den gamla muren var utdömd och en ny skulle muras var det lämpligt att också sätta in en sådan. Men först måste murstenarna tillverkas. Det fick bli lertegel för då var materialet gratis. Nere vid sjön fanns det gott om blålera. Vi hade lånat ett lerbråk som användes vid tillverkning av lertegel. Det var som en liggande tunna med en omrörare. Man fyllde tunnan med lera och lite kutterspån och halm som bindemedel. Omröraren drevs med elmotor. Tidigare hade den drivits med hästvandring men nu var den ombyggd för den nya tiden. Remskivorna var anpassade till låg hastighet. När allt var väl blandat kunde man öppna en skjutlucka på tunnans gavel där den färdiga blandningen pressades ut. Sedan tog man lerblandningen med händerna och kastade ner i formarna. Dessa, 3 stycken, stod på en bräda. Sedan man strukit av rågen kunde formen lyftas av och de gjutna stenarna ställas till torkning. Formerna ställdes på en ren bräda och proceduren upprepades. När alla stenarna torkat kunde arbetet med muren börja.

Muraren Kjellberg från Lill-Backe kom och tog sig an murningen. Det gick undan värre och det var hårda ord om han inte fick stenar och murbruk så fort som han tänkt. Mamma hade synpunkter. Rökröret från spisen skulle luta snett uppåt så att det blev bra drag. Muraren sa att han aldrig gjort så tidigare, men mamma stod på sig.

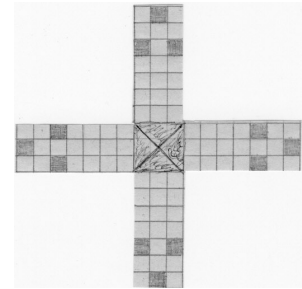
Pappa hade varit hos Bröd. Hägglunds Järn och bett om prisuppgift på installation av en kökspanna samt 3 element, ett i kammaren ett i "salen" och ett uppe på vinden, där vi barn hade sovrum. En sommarkväll kom två herrar i bil för att titta på arbetets omfattning och lämna ett pris. Vi bodde i bagarstugan, som vi brukade, på sommaren. De blev bjudna på kaffe och tyckte att vi hade det fint som fick bo så bra med kossor vid kökstrappan. Slutligen lämnades ett pris 450:- totalt för material och arbete. En massa pengar, men ändå!

Nu var muren klar och en dag kom en bil med kökspannan och övrig material. Dagen därpå kom rörmokaren och satte igång. Han hade en bänk med skruvstycke där han kapade och gängade rör och skruvade samman med blånor och linolja. Han hade också varit i tid på sjön och hade goda kontakter med båtar som kom till Ö-vik. Där fick han tag på präktiga tobakspaket och cigarettapper; han rullade själv sitt rökverk. Paul och jag kom snart underfund om att vi kunde göra likadant. Tobakspaketet stod inbjudande på bänken och pappret likaså. Vi tog en kardus och papper när rörmokaren gick till maten. Sedan gick vi bakom lagår'n och provrullade. Det gick inte något vidare till att börja med men snart hade vi fått till lite rökverk, som vi blossade på. Det

smakade förskräckligt illa och vi luktade rök lång väg så vi gick ner till sjön och tvätade oss. Vi letade harsyra och kummin att tugga på för att få bort lukten ur munnen.

När pannan var på plats kom muraren tillbaka och satte in spisen. Det blev så fint! Proveldandet tog vid och det rök in alldeles förfärligt men det var inte så farligt, det var bara spjället som visade öppet när det var stängt. Vi fick rätta oss efter det i fortsättningen. När vintern kom och det blev kallt tog morfar plats vid pannan med en vedkorg. Som en eldare på tåget matade han på hela tiden. Ibland hördes ett väldigt muller från vinden. Det kokade i expansionskärlet och morfar fick lugna ner sig.

Då plockade han fram ett tärningsspel, som vi kallade "häckert". Det var ett hemtillverkat spel, som såg ut som en liten julgransfot med fyra korsarmar där vi ritat rutor och färgat 12 rutor svarta där man kunde lägga upp en bom för att stoppa motspelarnas framfart. Fyra spelare kunde spela samtidigt. Som spelpjäser hade vi knappar av olika färg, 4st till varje spelare. Morfar hade kort humör och retade sig stort om han blev bommad och petad och vi barn var inte bättre sinnade än att vi flinade åt honom när han förlorade. Spelreglerna, som jag minns dem, var att vi hade två tärningar och när man fick en etta kunde man lägga en knapp på första svarta rutan. Sedan var det bara att räkna sig fram. Hade man en sexa fick man kasta om den tärningen. Hamnade man på samma ruta som en annan var det bara att peta bort den knappen om den låg på vit ruta. Ägaren till knappen måste börja om igen. Svarta rutor var bomställen. Kom man till en svart ruta där det låg en knapp kunde man lägga sin knapp på den och lägga bom. Då kunde ingen komma förbi så länge man låg kvar varför de oftast blev petade när de inte kunde flytta undan. Ett spel slutade inte i brådrasket om man var fyra spelare. Det var ett raffinerat och roligt spel!

Häckert

På vinden hade det tidigare varit en kamin, som vi eldade i på kvällarna innan vi gick till sängs. Den saknade vi mycket! Det var så trevligt med sprakandet från veden och rökröret som gick i en slinga mot muren lyste svagt rött när lampan var släckt.

När man kom upp på farstuvinden fanns ett litet rum till vänster. Det var en skrubb med snedtak och användes under vintern som klädkammare. En morgon när jag kom ut från vårt sovrum och tände lampan puffades dörren upp från klädkammaren och ut kom en stor svart hund och skrämde mig alldeles förskräckligt. Den lommade tyst nerför trappan, farstudörren stod öppen och den försvann ut i mörkret. Det var inte vanligt att stänga och låsa om sig förrän det blev läggdags, så hunden hade haft möjlighet att smita in och skaffa sig nattlogi utan att vi visste om det.

Ossian Johansson -30 talet

